

Sprog

Find ud af det! DEL 4

VEJLEDNING OG AKTIVITETER

AF LIS PØHLER

Indhold

INTRODUKTION TIL BOGEN	3
AKTIVITETER	4
1. Spørgecirklen.....	6
2. Tipskupon.....	7
3. Et spørgsmål – tre svar.....	8
Spørgsmålskort.....	8
Svarkort	9
4. Hvem er jeg?	11
5. Gæt og grimasser	11
6. Dagens spørgsmål	12
7. Dilemmakort	13
Dilemmaplakat	14
8. Observationsskema.....	15
9. Praksisfaglige aktiviteter	17
Lyddord.....	17
Lyddord – forsøgsnotater.....	18
Skriv med emoji'er.....	19
Vores emojiplakat.....	20
Forsøg med emoji'er	21
FACITLISTER	22
Tipskupon	22
Et spørgsmål – tre svar	23
GODE SPØRGSMÅL STARTER HER	25

Introduktion til bogen

Sprog er den fjerde bog i *Find ud af det*-serien. Den fører eleverne ind i spørgsmålenes verden – den verden, som hele serien bygger på. *Sprog* handler om, hvordan vi kommunikerer gennem ord, tegn og lyd. Eleverne møder temaer som verdens sprog, opfindelse af ord, slang, emoji, lydord og palindromer.

Bogen inviterer til leg, undersøgelser og refleksioner over sprogets mangfoldighed. Serien er skrevet til de 9–12-årige. I arbejdet med bogen og aktivitetsarkene kommer eleverne bl.a. rundt om disse kompetenceområder:

- at formulere spørgsmål og hypoteser.
- at afprøve undersøgelsesformer (spørge, kigge, prøve, tænke, søge).
- at arbejde undersøgende, eksperimenterende og reflekterende.
- at dele viden skriftligt, mundtligt og multimodalt.

Bogen er bygget op om otte dele:

1. Hvor mange sprog findes der?
2. Verdens største og mindste alfabeter.
3. Opfindelse af nye ord.
4. Slang og hemmelige koder.
5. Emoji og digitale symboler.
6. Lydord.
7. Palindromer.
8. Sjove danske ord.

Aktiviteter

Der er forslag til 9 forskellige aktiviteter i tilknytning til *Sprog-bogen*. Det er ikke meningen, at alle aktiviteter skal i brug i din klasse. Den brede vifte er udarbejdet for, at du kan vælge den eller de aktiviteter, som passer bedst til *din* undervisning i *din* klasse på netop *dette* tidspunkt.

Nogle aktiviteter kan bruges både i undervisningen og i frikvartererne: *Spørgecirklen*, kræver de første gange en del lærerstyring. Med tiden kan den udvikle sig til en sjov leg i frikvarteret.

Andre aktiviteter egner sig godt til arbejdet i stationsundervisningen, samt i gruppe- og makkersamarbejdet, som fx *Tipskupon*, *Et spørgsmål – tre svar*, *Gæt og grimasser* og *Hvem er jeg?*

Vær også opmærksom på, at der især til de praksisfaglige aktiviteter kan være noget forberedelse, som fx indsamling af materialer til undersøgelsen eller forsøget, og at de ofte kræver en del styring fra din side.

Oversigt over de 9 forslag til aktiviteter

1. Spørgecirklen (samme plakat til alle 4 bøger)
2. Tipskupon med facit
3. Et spørgsmål – tre svar
4. Hvem er jeg?
5. Gæt og grimasser
6. Dagens spørgsmål (samme skema til alle 4 bøger)
7. Dilemmakort
8. Observationsskema (samme skema til alle 4 bøger)
9. Praksisfaglige aktiviteter

Til *Find ud af det*-serien er udarbejdet en **generel vejledning** med tilknytning til alle fire bøger. Her finder du også spilleregler og introduktion til de aktivitetsark, som du finder i denne vejledning.

Herunder kan du se en skematisk oversigt over hvilke kompetencer og færdigheder, der primært er i spil i de enkelte aktiviteter.

	• At formulere spørgsmål og hypoteser.	• At afprøve undersøgelsesformer (spørge, kigge, prøve, tænke, søge).	• At arbejde undersøgende, eksperimenterende og reflekterende.	• At dele viden skriftligt, mundtligt og multimodalt.
1. Spørgecirklen	Eleverne øver sig i at stille åbne, undersøgende spørgsmål – og i at lytte til andre med forståelse.			
2. Tipskupon			Elevernes kritiske tænkning fremmes, og de får blik for, at viden ikke altid er entydig.	
3. Et spørgsmål – tre svar				Eleverne trænes i at argumentere mundtligt, lytte til argumenter og tage stilling.
4. Hvem er jeg?		Eleverne udforsker på en legende måde bogens ord og begreber.		
5. Gæt og grimasser		Eleverne udforsker på en legende måde bogens ord og begreber.		
6. Dagens spørgsmål	Eleverne motiveres til at reflektere over livet og dagligdagen.			
7. Dilemmakort				Elevernes færdigheder i at begrunde og diskutere og vise respekt for andres holdninger styrkes.
8. Observations-skema		Eleverne lærer systematisk at forberede fx en observation, et interview eller et forsøg – og vælge en hensigtsmæssig metode.		
9. Praksisfaglige aktiviteter		Eleverne får erfaringer med at gennemføre konkrete undersøgelser og dataindsamling.		

SPØRGECIRKLEN

GODE REGLER I CIRKLEN

- **Lyt** til hinanden.
- **Byg** videre på hinandens ideer.
- **Vær nysgerrig:** stil spørgsmål, der *ikke* kan besvares med ja/nej (åbne spørgsmål).
- **Vis respekt:** Man må gerne være uenig, men man skal forklare hvorfor.
- **Alle skal med:** Husk at give plads, så alle får taletid.

👉 Målet er ikke at blive færdige
– men at opdage nye tanker sammen!

2. TIPSKUPON

Her er 10 spørgsmål fra bogen. Nogle kan besvares med Sandt/Falsk, men der er også spørgsmål, som ikke har et klart svar, og spørgsmål, som slet ikke kan besvares.

Sæt kryds ud for det, du tror er rigtigt.

Tipskupon

	Sandt	Falsk	Både sandt og falsk	Kan ikke besvares
1. Slaveanstalt er et slangudtryk for skole.				
2. Chimpanser kan lære at bruge ord, når de skal tale sammen.				
3. I fremtiden vil der opstå nye sprog.				
4. Palindrom er et sprog, som ikke længere eksisterer.				
5. På esperanto hedder en hundehvalp <i>hundo</i> .				
6. Skriftsprog kan være både alfabet, tegn og symboler.				
7. Ruskomsnusk er en mærkelig genstand.				
8. Plopp, splat og boing er lydord.				
9. Slang er en slags bandeord.				
10. Emojier kan læses og forstås af alle.				

Svaret på nogle af spørgsmålene kan være både sandt og falsk.

Skriv nummeret på spørgsmålene og forklar, hvorfor svarene kan være både/og.

Nogle af spørgsmålene kan ikke besvares.

Skriv nummeret på spørgsmålene og forklar, hvorfor de ikke kan besvares.

3. ET SPØRGSMÅL – TRE SVAR

SPØRGSMÅLSKORT

Hvorfor findes der så mange forskellige sprog i verden?	Hvor mange bogstaver er der i det danske alfabet?	Hvad er et lydord?
Hvad kaldes ord, der læses ens forfra og bagfra?	Hvor mange bogstaver har det korteste alfabet i verden?	Hvad er slang?
Hvor ofte uddør et sprog i gennemsnit?	Hvad kaldes sproget, som blev opfundet, så alle i verden kunne forstå det?	Hvorfor lærer børn sprog hurtigere end voksne?
Hvad betyder udtrykket 'flet næbbet'?	Hvad kan oversættere?	Hvad er kropssprog?
Hvad betyder ordet 'pølsesnak'?	Hvilket sprog har verdens længste alfabet?	Hvordan skal man forstå emoji'er?

Fordi mennesker i forskellige egne selv har opfundet ord til deres hverdag	Fordi folk bevidst har aftalt at tale forskelligt for at drille hinanden	Fordi nogen kastede terninger, og sprogene opstod ud fra tallene.	29
26, som i engelsk	Resten skal man gætte	Et ord, som efterligner en lyd, fx 'VROOOM' eller 'PLING'	Et ord, som er ekstra svært at stave til
Et ord, man kun må sige, hvis man synger det	Palindromer	Anagrammer	Trylleord
11 (rotokas i Papua Ny Guinea)	15	1, så alle siger bare 'Aaaa'	Uformelle ord og udtryk, som især bruges af unge
Gammeldags ord, som ingen forstår længere	Sprog, man kun taler, hvis man hænger på et tov	Cirka hvert 14. dag	Én gang om året
Hver gang nogen taber deres blyant	Esperanto	Latin	Blablabla-sprog
Fordi børns hjerner er særligt gode til at opsnappe sproglyde og regler	Fordi børn ikke har lektier endnu	Fordi de har indbygget Google Translate i hovedet	Vær stille

Spis hurtigt	Bind næb på en fugl	De kan 'fragte' indhold fra ét sprog til et andet og tilpasse det til kulturen	De finder altid på helt nye historier
De kan tale med dyr og rumvæsener	Når man kommunikerer med kroppen, fx ved at smile eller fnyse	Et hemmeligt sprog for akrobater	Et sprog, man kun kan bruge, hvis man står på hovedet
Meningsløs snak	At tale meget om aftensmad	At tale, mens man har en hotdog i munden	Khmer (Cambodia) med 74 bogstaver
Kinesisk, fordi der er mange tegn	Dansk, fordi vi bruger både bogstaver og smileys	Det kan variere alt efter alder, kultur og person	De betyder altid det samme for alle
De er hemmelige beskeder fra rummet			

4. HVEM ER JEG? OG

5. GÆT OG GRIMASSER

GURO BUSTERUD Hint: Jeg er en sprog-forsker, der undersøger, hvordan ord opstår og forsvinder.	ESPERANTO Hint: Jeg er et kunstigt sprog, som blev opfundet af Ludwik Zamenhof.	EMOJI Hint: Jeg er små symboler, der viser følelser og tanker i tekst.
RUNEALFABET Hint: Jeg blev brugt af vikingerne til at skrive oldnordisk.	HIEROGLYFFER Hint: Jeg blev brugt i det gamle Ægypten til at skrive sprog.	OVERSÆTTER Hint: Jeg oversætter ord og udtryk fra ét sprog til et andet.
SLANG Hint: Jeg er uformelle ord og udtryk, som især unge bruger.	PALINDROM Hint: Jeg er et ord eller en sætning, der kan læses både forfra og bagfra.	LYDORD Hint: Jeg er et ord, som efterligner en lyd, fx VROOM eller BOINK.
GRAMMATIK Hint: Jeg er reglerne, der bestemmer, hvordan ord sættes sammen.	KROPSSPROG Hint: Det er mig, du bruger, når du bruger kroppen til at vise følelser eller tanker.	ALFABET Hint: Jeg er de bogstaver, et sprog bruger.
SPROGFORSKER Hint: Jeg stiller spørgsmål og undersøger, hvordan sprog fungerer.	PØLSESNÆK Hint: Jeg betyder meningsløs snak.	PAKKENELLIKER Hint: Jeg betyder en masse småting, man har med sig.
DUPPEDIT Hint: Jeg betyder en lille ting, som man ikke kender navnet på.	RUGBRØDSMASKINE Hint: Jeg er et slangord fra 1950'erne for en cykel.	LUDWIK ZAMENHOF Hint: Jeg opfandt sproget esperanto.

6. DAGENS SPØRGSMÅL

Navn: _____ Dato: _____

Mit spørgsmål i dag:

Hvordan vil jeg undersøge det? (sæt kryds)

- ☐ spørge nogen
- ☐ kigge/observere
- ☐ prøve/eksperimentere
- ☐ tænke/gruble
- ☐ søge information

Mine resultater/notater:

Nye spørgsmål, som opstod i dag

7. DILEMMAKORT

Vil du helst kun kunne tale på rim eller kun kunne tale baglæns?	Vil du helst kun kunne tale sandt eller kun kunne stille spørgsmål?	Vil du helst aldrig kunne tale igen eller aldrig kunne skrive igen?
Vil du helst kun kunne tale på et fremmedsprog eller kun på dansk?	Vil du helst altid snakke i gåder eller altid snakke i meget korte sætninger?	Vil du helst kun kunne sige ét ord hele dagen eller aldrig kunne gentage det samme ord?
Vil du helst kunne hviske til folk på lang afstand eller råbe uden at nogen hører dig tæt på?	Vil du helst kun kunne kommunikere med tegnsprog eller kun kunne kommunikere med billeder?	Vil du helst altid skulle tale som en robot eller altid tale baglæns?
Vil du helst aldrig kunne sige "jeg" eller aldrig kunne sige "du"?	Vil du helst kun tale meget langsomt eller kun tale meget hurtigt?	Vil du helst kun kunne tale i lydord eller kun i slang?
Vil du helst have, at alle altid kan høre dine tanker, eller at du aldrig kan sige, hvad du tænker?	Vil du helst kunne fortælle verdens bedste jokes eller være den bedste til at danse?	Vil du helst være usynlig i 10 minutter hver dag eller have superkræfter 10 minutter hver dag?
Vil du helst være en superhelt en hel dag eller en verdensberømt sanger en hel dag?	Vil du helst kunne gøre dig selv mikroskopisk lille eller kæmpestor som en kæmpe?	Vil du helst kunne se ind i fremtiden eller kunne læse andre folks tanker?

SÅDAN SKAL I GØRE

1. Træk et dilemmakort

- læs det højt
- vælg den mulighed, du synes bedst om.

2. Fortæl, hvorfor du har valgt, som du har.

3. Lyt til de andre

- der kan være mange gode grunde til at vælge forskelligt.

Husk: Der er ingen forkerte svar

8. OBSERVATIONSSKEMA

Navn: _____ Dato: _____

Hvad vil du undersøge?

Hvordan vil du undersøge det?

- ☐ spørge nogen
- ☐ kigge/observere
- ☐ prøve/eksperimentere
- ☐ tænke/gruble
- ☐ søge information

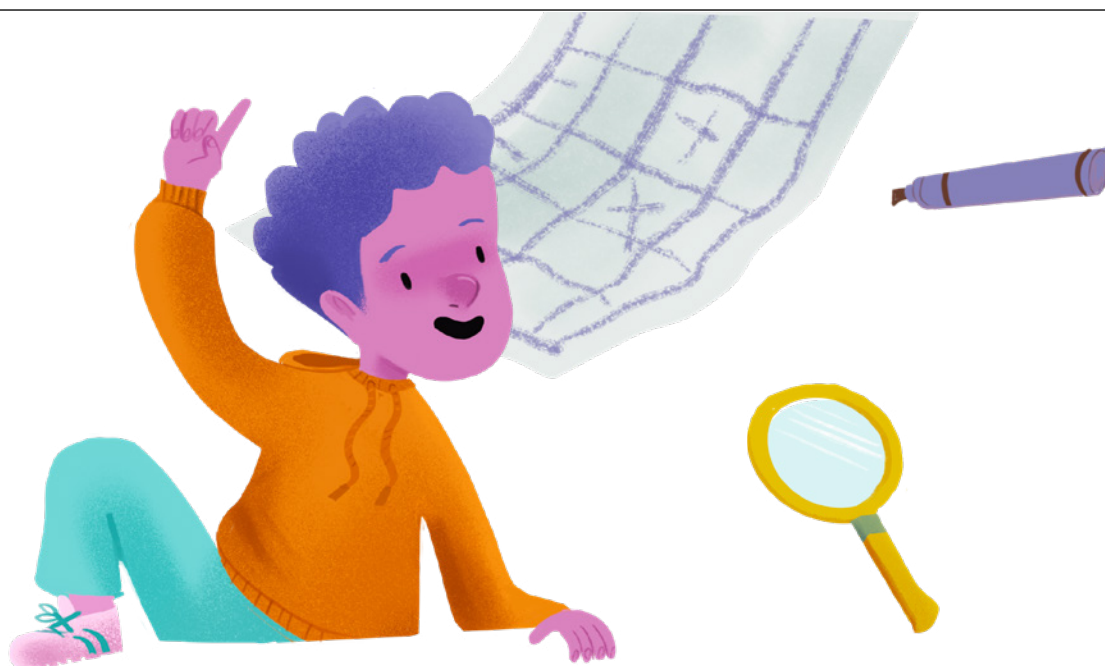
Hvor vil du undersøge det?

Hvornår vil du undersøge det?

Skriv stikord mens du undersøger

Hvad lagde du særligt mærke til?

Hvilke nye spørgsmål kom ud af din undersøgelse?

9. PRAKSISFAGLIGE AKTIVITETER

LYDORD

Formål

At skabe og teste lydord til forskellige lyde

Del klassen i 4-5 grupper. Grupperne skal kunne arbejde sådan, at de ikke kan se og høre hinanden.

Materialer

- Kopier arket *Lydord – forsøgsnotater* til hver gruppe.

Trin for trin

- Lad hver gruppe få god tid til at finde på deres lydord.
- Saml klassen – lad en gruppe ad gangen læse et lydord op.
- Kan I gætte lyden?
- Når alle lyde er gennemgået, kan I vælge et eller flere lydord, som I prøver at forbedre, så det er nemmere at genkende.

LYDORD – FORSØGSNOTATER

Forsøgsnotater for _____ Dato: _____

Navn: _____, _____, _____ og _____

I skal finde på 5 forskellige lyde (fx en saks, der klipper i papir eller en nøgle, som sættes i døren). Skriv i hver boks, hvilken lyd I har prøvet at lave ord til – og skriv lydordet.

Bagefter skal de andre grupper gætte, hvad I har beskrevet med jeres lydord – og I skal gætte deres lydord.

Lyd:	Lydord:
Lyd:	Lydord:
Lyd:	Lydord:
Lyd:	Lydord:
Lyd:	Lydord:

SKRIV MED EMOJIER

Formål

At læse og skabe emojis

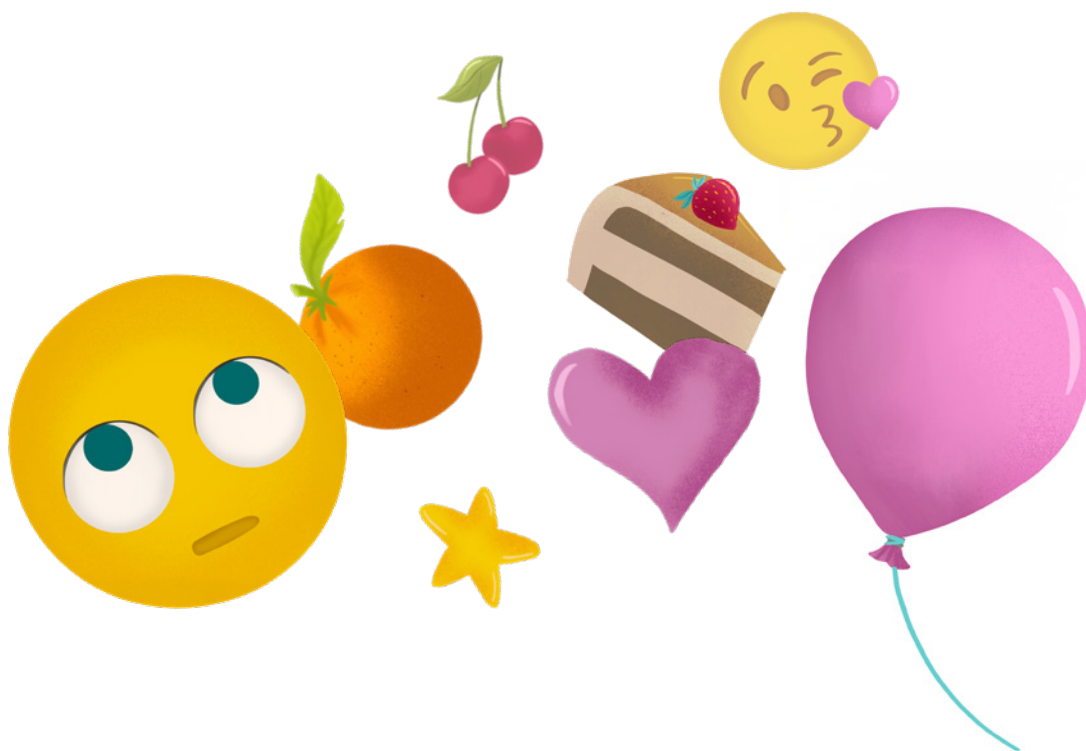
Lad eleverne arbejde sammen i makkerpar om denne opgave.

Materialer

- Kopier arket *Skriv med emojis* til hver gruppe.
- Kopier *Emojiplakat* op til A3 eller større format.

Trin for trin

- Lad hver gruppe få god tid til at skrive/tegne deres emoji -tekst.
- Lad to makkerpar bytte tekster – og giv dem tid til at tale med hinanden om deres emojis.
- Tag en kopi af alle teksterne.
- Klip emojis ud af disse kopier og sæt dem op på emojiplakaten ud for de ord, de illustrerer.
- Tal om emojis – og om de ord, der endnu ikke har en emoji.
Hvorfor mon der ikke er det?

VORES EMOJIPLAKAT

Hvis

Hvis

vi

vi

siger

siger

"en frø",

"et frø",

så

så

taler

taler

vi

vi

om

om

et

en

dyr.

plante.

FORSØG MED EMOJIER

På side 33 kan I læse denne tekst:

**Hvis vi siger "en frø", så taler vi om et dyr.
Hvis vi siger "et frø", så taler vi om en plante.**

Skriv teksten igen, men indsæt så mange emoji'er, som I kan finde på.
I må også gerne finde på jeres egne emoji'er.

I skal klippe emoji'erne ud bagefter, så I skal ikke skrive alt for småt.

Skrevet af _____ og _____. Dato _____

Facitlister

TIPSKUPON

1. Slaveanstalt er et slangudtryk for skole. (Sandt)
2. Chimpanser kan lære at bruge ord, når de skal tale sammen. (Falsk)
3. I fremtiden vil der opstå nye sprog. (Måske. Det ved vi ikke endnu)
4. Palindrom er et sprog, som ikke længere eksisterer. (Falsk)
5. På esperanto hedder en hundehvalp *hundo*. (Sandt)
6. Skriftsprog kan være både alfabet, tegn og symboler. (Sandt)
7. Ruskomsnusk er en mærkelig genstand. (Falsk)
8. Plopp, splat og boing er lydord (Sandt)
9. Slang er en slags bandeord. (Falsk)
10. Emojier kan læses og forstås af alle (Både Sandt og Falsk – alle forstår dem i hvert fald ikke på samme måde)

ET SPØRGSMÅL – TRE SVAR

Herunder er en oversigt over en mulig sammenhæng mellem de 15 spørgsmål og de 45 svar. Men med gode argumenter kan der jo være mange andre kombinationsmuligheder.

1. Hvorfor findes der så mange forskellige sprog i verden?

- A. Fordi mennesker i forskellige egne selv har opfundet ord til deres hverdag. ✓
- B. Fordi folk bevidst har aftalt at tale forskelligt for at drille hinanden. (Plausibelt men forkert)
- C. Fordi nogen kastede terninger, og sprogene opstod ud fra tallene. (Fjøllet)

2. Hvor mange bogstaver er der i det danske alfabet?

- A. 29. ✓
- B. 26, som i engelsk. (Plausibelt men forkert)
- C. 4. Resten skal man gætte. (Fjøllet)

3. Hvad er et lydord?

- A. Et ord, som efterligner en lyd, fx 'VROOOM' eller 'PLING'. ✓
- B. Et ord, som er ekstra svært at stave til. (Plausibelt men forkert)
- C. Et ord, man kun må sige, hvis man synger det. (Fjøllet)

4. Hvad kaldes ord, der læses ens forfra og bagfra?

- A. Palindromer. ✓
- B. Anagrammer. (Plausibelt men forkert)
- C. Trylleord. (Fjøllet)

5. Hvor mange bogstaver har det korteste alfabet i verden?

- A. 11 (rotokas i Papua Ny Guinea). ✓
- B. 15. (Plausibelt men forkert)
- C. 1, så alle siger bare 'Aaaa'. (Fjøllet)

6. Hvad er slang?

- A. Uformelle ord og udtryk, som især bruges af unge. ✓
- B. Gammeldags ord, som ingen forstår længere. (Plausibelt men forkert)
- C. Sprog, man kun taler, hvis man hænger på et tov. (Fjøllet)

7. Hvor ofte uddør et sprog i gennemsnit?

- A. Cirka hvert 14. dag. ✓
- B. Én gang om året. (Plausibelt men forkert)
- C. Hver gang nogen taber deres blyant. (Fjøllet)

8. Hvad kaldes sproget, som blev opfundet, så alle i verden kunne forstå det?

- A. Esperanto. ✓
- B. Latin. (Plausibelt men forkert)
- C. Blablabla-sprog. (Fjøllet)

9. Hvorfor lærer børn sprog hurtigere end voksne?

- A. Fordi børns hjerner er særligt gode til at opsnappe sproglyde og regler. ✓
- B. Fordi børn ikke har lektier endnu. (Plausibelt men forkert)
- C. Fordi de har indbygget Google Translate i hovedet. (Fjøllet)

10. Hvad betyder udtrykket 'flet næbbet'?

- A. Vær stille. ✓
- B. Spis hurtigt. (Plausibelt men forkert)
- C. Bind næb på en fugl. (Fjøllet)

11. Hvad kan oversættere?

- A. De kan 'fragte' indhold fra ét sprog til et andet og tilpasse det til kulturen. ✓
- B. De finder altid på helt nye historier. (Plausibelt men forkert)
- C. De kan tale med dyr og rumvæsener. (Fjøllet)

12. Hvad er kropssprog?

- A. Når man kommunikerer med kroppen, fx ved at smile eller fnyse. ✓
- B. Et hemmeligt sprog for akrobater. (Plausibelt men forkert)
- C. Et sprog, man kun kan bruge, hvis man står på hovedet. (Fjøllet)

13. Hvad betyder ordet 'pølsesnak'?

- A. Meningsløs snak. ✓
- B. At tale meget om aftensmad. (Plausibelt men forkert)
- C. At tale, mens man har en hotdog i munden. (Fjøllet)

14. Hvilket sprog har verdens længste alfabet?

- A. Khmer (Cambodia) med 74 bogstaver. ✓
- B. Kinesisk, fordi der er mange tegn. (Plausibelt men forkert)
- C. Dansk, fordi vi bruger både bogstaver og smileys. (Fjøllet)

15. Hvordan skal man forstå emoji'er?

- A. Det kan variere alt efter alder, kultur og person. ✓
- B. De betyder altid det samme for alle. (Plausibelt men forkert)
- C. De er hemmelige beskeder fra rummet. (Fjøllet)

GODE SPØRGSMÅL STARTER HER

Vælg et hv-ord
og stil dit spørgsmål

Hvordan Hvornår
Hvad
Hvilke Hvilket
Hvor Hvem
Hvilken Hvorfor
Hvis

